

Mottagare

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
u.registrator@regeringskansliet.se

Mälardalens universitets svar på remiss av delredovisning av regeringsuppdraget att främja ansvarsfull internationalisering vid utbildnings-, forsknings- och innovationssamarbeten (2024/01012)

Sammanfattning

Mälardalens universitet (MDU) ser positivt på arbetet med ett förslag till system för att främja ansvarsfull internationalisering. Universitet och högskolor spelar en central roll i att lösa de globala utmaningarna och för det krävs internationalisering och globalt samarbete, samtidigt som hänsyn behöver tas till en förändrad värld med geopolitiska spänningar och där varje lärosäte behöver bedriva sitt internationaliseringsarbete på ett ansvarsfullt och hållbart sätt. Nationella riktlinjer för ansvarsfull internationalisering kan spela en viktig roll för detta, men MDU vill betona att riktlinjerna bör hållas vägledande och inte alltför styrande eller administrativt betungande, så att lärosätenas internationella samarbeten kan främjas snarare än hämmas. Det är en genomgående balansgång mellan att å ena sidan värna institutionell autonomi och akademisk frihet och att å andra sidan agera utifrån hänsyn till säkerhet och nationella intressen. MDU ser fram emot det kommande förslaget på stödstrukturer för ansvarsfull internationalisering, vilket är centralt för det fortsatta arbetet med att arbeta utifrån vägledningen.

Förslag till system för ansvarsfull internationalisering (s. 31–32)

Förslaget till system för ansvarsfull internationalisering bör i större utsträckning beakta akademisk frihet, institutionell autonomi och kunskapsfrihet som viktiga grundstenar för samhällsutveckling. Det bör ytterligare tydliggöras vad det "aktörsbaserade" systemet innebär vad gäller organisation och resursfördelning, för att kunna bedriva ansvarsfull internationalisering på ett meningsfullt och effektivt sätt.

Att separera policy från vägledande riktlinjer kan riskera att skapa osäkerhet då det är viktigt med klara och sammanhängande riktlinjer för att kunna utforma processer och internationella samarbeten som är både säkra och effektiva.

Policy för ansvarsfull internationalisering (s. 33)

Det är oklart i vilken form den föreslagna nationella policyn ska fastställas och hur den ska styra och ta ut riktningen för lärosätenas arbete med internationalisering. Det uppfattas också som att större vikt läggs på säkerhetspolitiska aspekter och mindre på exempelvis etik, hållbarhet och mänskliga rättigheter.

Definition av ansvarsfull internationalisering (s. 34)

Den föreslagna definitionen av ansvarsfull internationalisering hålls generell och utan att peka ut några särskilda aspekter. Risker finns därmed att definitionen blir urvattnad och det vore därför önskvärt att exemplifiera några valda aspekter för att konkretisera definitionen, till exempel etik, hållbarhet och säkerhet.

Utgå från de vägledande nationella riktlinjerna och utveckla anpassade riktlinjer (s. 34)

Att varje lärosäte ska utforma anpassade riktlinjer utifrån de nationella vägledande riktlinjerna främjar lärosätenas autonomi (inklusive klagörande av organisation och finansiering). Implementeringen av riktlinjerna kräver omfattande resurser och utbildning, vilket kan leda till snedfördelning och kan vara särskilt utmanande för mindre lärosäten.

Vägledande nationella riktlinjer för ansvarsfull internationalisering (s. 35–36)

MDU ställer sig positivt till vägledande nationella riktlinjer för att underlätta för en likvärdig bedömning vid landets lärosäten, men vill poängtera att en bedömning av internationella samarbeten utifrån föreslagna dimensioner och aspekter är en grannliga uppgift. För att riktlinjerna ska bli användbara i praktiken och för att inte i onödan försvåra och/eller försämra möjligheterna till utbyten och samarbeten bör ett övervägande göras om att differentiera dimensionerna och aspekterna utifrån olika typer av internationella samarbeten. Exempelvis kan vissa aspekter behöva bedömas för alla internationella samarbeten (till exempel demokrati och mänskliga rättigheter) medan andra aspekter snarare skulle kunna bedömas i vissa fall, utifrån typ av internationaliseringsinitiativ.

Samtidigt som det är centralt att varje lärosäte bör ges möjlighet att agera självständigt utifrån riktlinjerna, finns det behov att utifrån ett säkerhets-

perspektiv formulera ännu tydligare riktlinjer gällande de förutsättningar och krav som bör gälla nationellt för att garantera landets säkerhet. Det behövs bland annat tydlig vägledning i vad som avses med "nationella intressen" för att kompetenta och likvärdiga bedömningar ska kunna göras, utan att vare sig riskera landets säkerhet eller förhindra den akademiska friheten och möjligheterna till kunskapshöjande samverkan. Riktlinjerna bör ge en tydlig och stark avrådan där det anses nödvändigt kopplat till nationell säkerhet.

Förhållanden kring den egna verksamheten (s. 40–54)

Gällande försvarsforskning (s. 41) bör skyddsvärden vara tydliggjorda redan i ledigkungsörelsen av en anställning där det tydligt framgår eventuella behov av exportkontroll eller säkerhetsskydd och det bör inte ligga på det enskilda lärosätet att göra sådana bedömningar. Det krävs gemensamma och säkra kommunikationsplattformar för samverkan mellan lärosäten och delning av forskningsdata kopplade till skyddskraven för forskningsprojekt, för att möjliggöra samordning och delning av kunskap och resurser.

Gällande bakgrundskontroller (s. 50) finns det behov av ytterligare vägledning för ökad rättssäkerhet, utöver befintliga sanktionslistor. Bakgrundskontroller är svåra och kräver stor kunskap hos det enskilda lärosätet, både gällande utländska lärosäten och enskilda forskare.

Den utländska kontexten (s. 55–58)

En bedömning av ett lands grad av demokrati, mänskliga rättigheter och akademiska frihet (s. 56) är komplicerad och en tydligare nationell vägledning vore här önskvärt.

Kännedom om samarbetspartnern (s. 58–63)

Det skapar en osäkerhet att det i den föreslagna vägledningen inte finns en större tydlighet gällande agerande gentemot kinesiska universitet kopplade till försvaret ("de sju sönerna") och andra liknande lärosäten (s. 60).

Plan för former av stöd till ansvarsfull internationalisering (s. 83–85)

MDU ser utvecklingen av stödstrukturer för ansvarsfull internationalisering som helt central för att säkerställa enhetlighet och stöd till lärosätena och håller med om att enskilda lärosäten inte bör lämnas ensamma i bedömningar av svåra målkonflikter. Det är vår förhoppning att synpunkter på hur ett sådant stöd kan utformas inhämtas från lärosäten och andra viktiga aktörer, även från de lärosäten och ämnesområden som har mindre erfarenhet av internationella

samarbeten, där behovet av kunskap och stöd kan skilja sig från institutioner och områden som har lång erfarenhet av internationalisering.

Stödstrukturerna behöver initialt omfatta en betydande kunskapshöjning om ansvarsfull internationalisering, vilket förslagsvis skulle kunna genomföras genom utbildning på nationell nivå för att möjliggöra gemensamma diskussioner och en kunskapsbas som främjar likvärdiga bedömningar och avvägningar.